

Arkeologisk förundersökning

Kvarteret Dagson

Uddevalla socken
Uddevalla kommun

Rapport 2000:16
Oscar Ortman

Arkeologisk förundersökning

**Kvarteret Dagson
inom del av RAÄ 191**

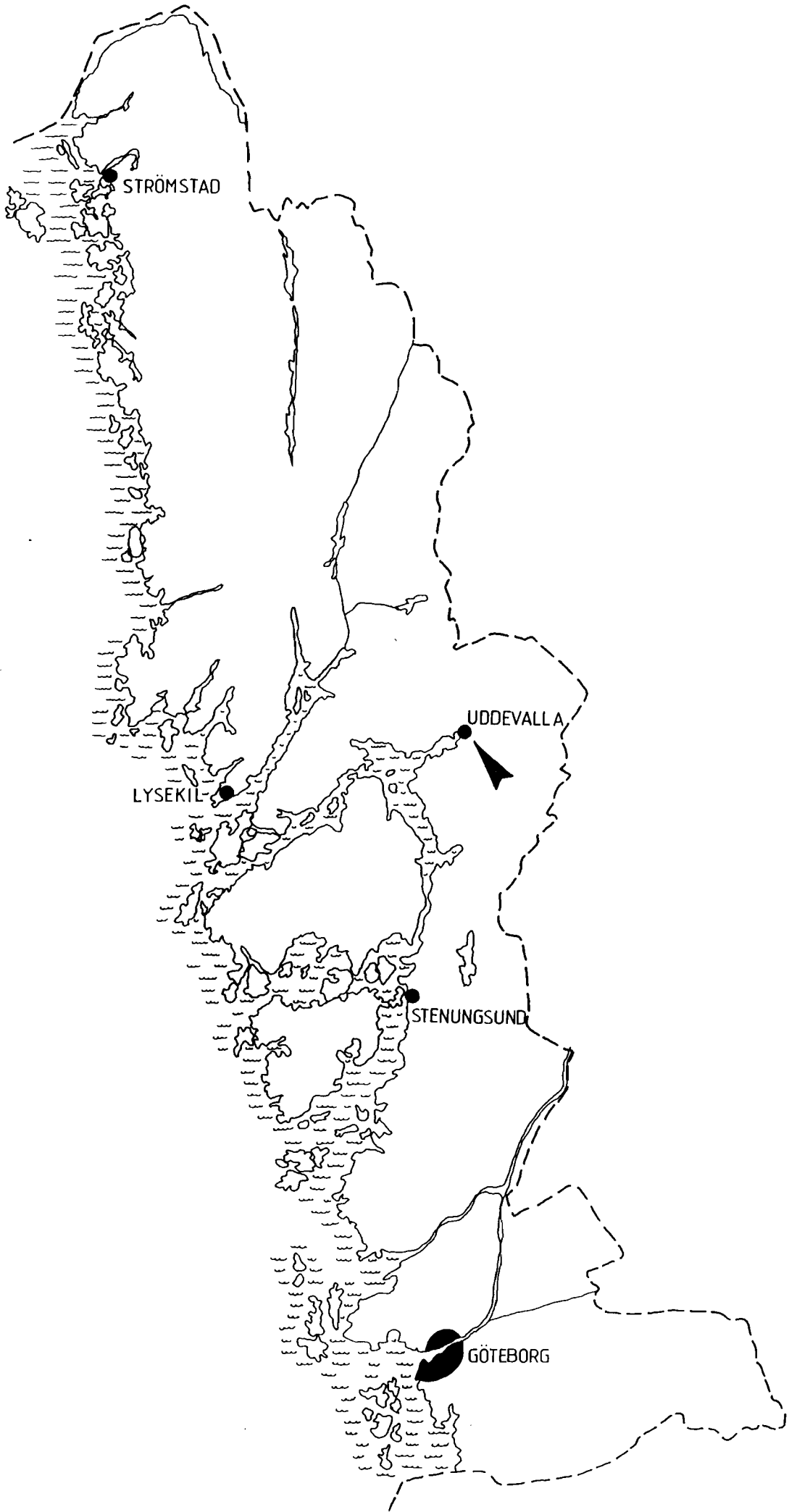
Uddevalla socken
Uddevalla kommun

*Ur allmänt kartmaterial
Från lantmäteriet
Medgivande 90.80.12.
Utdrag ur ek.karta 8154*

*Omslagsbild: Uddevalla hamn, 1860-tal.
Kv. Dagson i bildens vänstra del. Bild nr R 15568.*

*Bohusläns museum 2000:16
Oscar Ortman*

STRÖMSTAD

LYSEKIL

UDDEVALLA

STENUNGSUND

GÖTEBORG

Innehåll

Inledning

Frågeställningar

Historiska källor

Undersökningens utförande

Bedömning

Källor

Administrativa uppgifter

Bilagor och figurer

Inledning

I samband med upprättandet av detaljplan för Kv Dagson i Uddevalla utförde Bohusläns museum en arkeologisk förundersökning i november 1999. Undersökningen genomfördes av Oscar Ortman, Bohusläns museum, på uppdrag av PEAB Uddevalla.

Frågeställningar

Kvarteret ligger i utkanten av 1600-talets Uddevalla. 1690 års uppmätning av stadsområdet utgör den äldsta redovisningen av stadens utsträckning. I kvarterets östra del finns bebyggelse markerad och i dess västra del fanns åker och strandäng. Det medeltida Uddevalla skall framförallt ha legat norr om Bäveån.

Andra frågor inför förundersökningen är:

- Hur betraktas området från medeltid och framåt.
- Hur utnyttjas ett område i stadens periferi

Områdets utnyttjande under medeltid och nyare tid är okänt. På 1690 års karta över Uddevalla är den södra delen markerad som åker. Den norra delen saknar beskrivning, men har antagligen med Bäveån och dess översvämningar att göra. Hur området utnyttjades under senmedeltid är okänt. Inför undersökningen utgick vi ifrån att området utnyttjats till någon form av kring-aktivitet knuten till staden och därför borde räknas in i fornlämningsområdet. Områden i stadens periferi kan ses som brytpunkter i medeltidens och nyare tids mentala bilder av staden.

Historiska källor

Bebyggelsen på kvarteret Dagson finns dokumenterad på tre historiska kartor som speglar bebyggelsens förändring under 1700-talet. På 1690 års karta finns kvarteret inritat som en enhet, *se fig 1*. På 1783 års karta finns ett 20-tal tomter inritade, *se fig 2*. Det är framförallt skeppare och kaptener som äger tomterna. Av tio kaptener var fem s k Capverdiekaptener, kaptener som seglade på långfart, *se bilaga 2*.

Här finns också ett tullhus, ett packhus och en järnvåg. Både packhuset och järnvågen finns omnämnda i den beskrivning som stadens magistrater lämnade till regeringen 1737. Våghuset skulle enligt denna vara nyligen uppförd men packhuset däremot beskrivs som "välbehållne" (Eriksson 1995:59).

Uddevalla hade under frihetstiden 1718–1772 fått en ökad betydelse som exporthamn av järn och virke. Även sillperioden 1747-1808 påverkade stadens välstånd. Bäveån fördjupades under 1770 talet, norr om kvarteret Dagson, för att möjliggöra skeppstransporter. Packartorget, järnvågen och packhus på 1783 års karta visar också på expansionen under 1700-talet (a.a.:70).

Stadens expansion avspeglas 1807 års karta. Vad det gäller Kv Dagson har det raka gatunätet, som planlades redan på 1690 års karta, genomförts. Om man jämför de båda kartorna ser man att det också har tillkommit tomter. Jämförelsen visar också hur Bäveåns utlopp stramats upp.

Fiskmarknad i Uddevalla 1913-1914 med båtar från Orust. Kvarteret Dagson i bakgrunden. Bild R 15603

På bilder från 1860 talet ser man hur bebyggelsen såg ut i kvarteret och det yttre kvarteret Sjöbomen, Där tullhuset låg på 1783 års karta. 1944 års karta över kvartersindelningen i Uddevalla avspeglar också bebyggelsens omfattning runt 1900.

Undersökningens utförande

Vid förundersökningen grävdes 6 schakt inom kvarteret. Avsikten var att undersöka i vilken omfattning spår av aktiviteter, som kunde sättas i samband med den medeltida staden eller den historiska staden, fanns bevarade. Kulturlager påträffades i 2 av 6 schakt, *se fig 3*. I det östra av dessa schakt, schakt 1, påträffades ca 4 m² orörda lager daterat till första delen av 1700-talet. Här fanns en 1m² stor stenläggning som kan ha utgjort en golvyta, *se fig 4*. Fynden utgjordes av stengods och kritpipsskaft. I profilen iaktogs också flera faser av något som kunde vara gårdsbeläggningar eller gatubeläggningar. I schakt 2, närmast Bäveån, påträffades en kullerstensbeläggning på meter över havet, samt ett brandlager som antagligen kan knytas till 1738 års brand direkt ovan alven. I schakt 6 påträffades grundmurar och lager med recent material, som antagligen hör samman med bebyggelsen från sent 1800-tal, *se fig 5*. Konstruktionerna som påträffades i schakt 1 kan antagligen sättas i samband med järnvägen, som skall ha legat i den delen av kvarteret.

Bedömning

Med utgångspunkt från resultatet från förundersökningen och det faktum att de byggnader som finns redovisade på 1944 års karta tycks var försedda med källare, bedömer Bohusläns museum att det inte är motiverat med någon slutundersökning av de lämningar som påträffades. Det rör sig om en begränsad yta med fynd och konstruktioner som kan dateras till 1700-tal. Stora delar av kvarteret tycks var stört av sentida bebyggelse. Detta innebar också att det var svårt att lägga märke till några kringaktiviteter till den medeltida staden eller spår som kan kopplas till hur Bäveån nyttjats och förändrats.

Uddevalla den 16 mars 2000

Oscar Ortman
Antikvarie

Källor

Eriksson, G & Klasson, G	1995	Historien om Uddevalla. Uddevalla
Olsson, H	1983	Uddevalla förr – en bildbok

Kartor med beskrivningar finns bevarade i Bohusläns museums arkiv.
Bilder ur Bohusläns museums bildarkiv.

Administrativa uppgifter

Bm dnr:	487/99
Lst dnr:	220-44672
Projekt nummer:	721/99
Fornlämning:	191
Fastighet:	KV Dagson
Ekarta:	8154
Koordinater:	x 6476 Y 1273
Höjd över havet:	0 – 3 meter
Socken:	Uddevalla-Bäve
Kommun:	Uddevalla
Län:	Västra Götalands Län
Landskap:	Bohuslän
Uppdragsgivare:	PEAB Sverige, att Lenart Johansson, Edingsvägen 14, 451 52 Uddevalla
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Ansvarig för undersökningen:	Oscar Ortman
Fältarbetstid:	3 dagar
Tidpunkt för fältarbete:	16/11- 17/11 - 1999
Redigering och layout:	Annelie Isaksson
Kartritning:	Anette Olsson

Bilaga 1

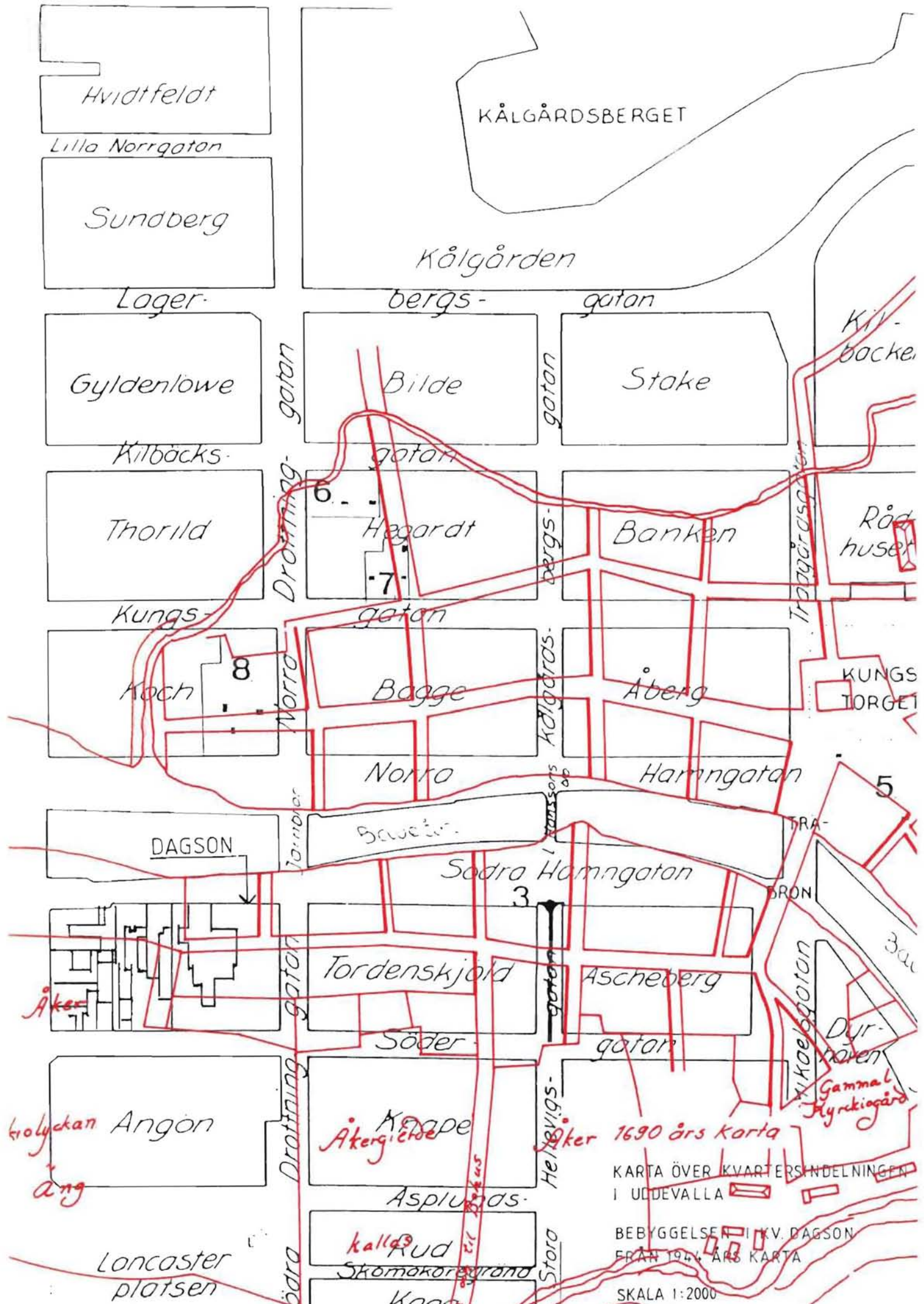
Förteckning över figurer och bilder

- Fig 1 1690 års karta rektifierad mot 1944 års karta över Uddevalla
Fig 2 1783 års karta rektifierad mot 1944 års karta över Uddevalla
Fig 3 Grävda schakt inom Kv Dagson, skala 1:400. Utdrag ur Plankarta
Fig 4 Plan och Profilritningar över ej störda schakt.

Bilaga 2

Förteckning över tomter på 1783 års Uddevalla karta.

- 71 Lots capten Nils Frisks tomt
72 Styrmanen Christoper Witibols Tomt
73 Caupvardie Captenen Christian Hassels Tomt
74 Skieppare Jöns Jacobssons tomt
75 Lotsen Rassmus Germundssons änkas tomt
76 Skieps Byggmästaren Christen Germundssons Tomt
77 Herr Rådman Hågards Tomt
78
79 Skieps Timmermannen John Jacobssons Tomt
80 Couprardie Captenen Anders Wikströms Tomt
81 Timmermanen AndersForsbergs Tomt
82 Couprardie Captenen Carl Friedreitys Tomt
83 Jern Wågen
84 Wågmästare Christian Buscks tomt
85 Packhuset
86 Cauprardie capten Sven Nordbergs Tomt
87 Coupvaardie Capten Eric Krossbergs tomt

1690 års karta
 KARTA ÖVER KVARTERSINDELNINGEN
 I ULDEVALLA
 BEBYGGELSEN I KV. DAGSON
 FRÅN 1944 ÅRS KARTA
 SKALA 1:2000

kroljckan
 Ang
 Angön

Knepe
 Åker
 Åker
 Åker

Lancaster
 platsen

kalla
 Rud
 Skomakar
 Kooor

Dyr-
 kåren
 Gammal
 Myrkiogård

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

Bagge

Åberg

KUNGS
TORGET

Norra

Hamngatan

5

DAGSON

Sewer

Södra Hamngatan

Tordenskjöld

Ascheberg

Söder

gatan

Asplunds

Hellevigs-
gatan

Nykoelbgatan

gatan

Bilde

gatan

Stake

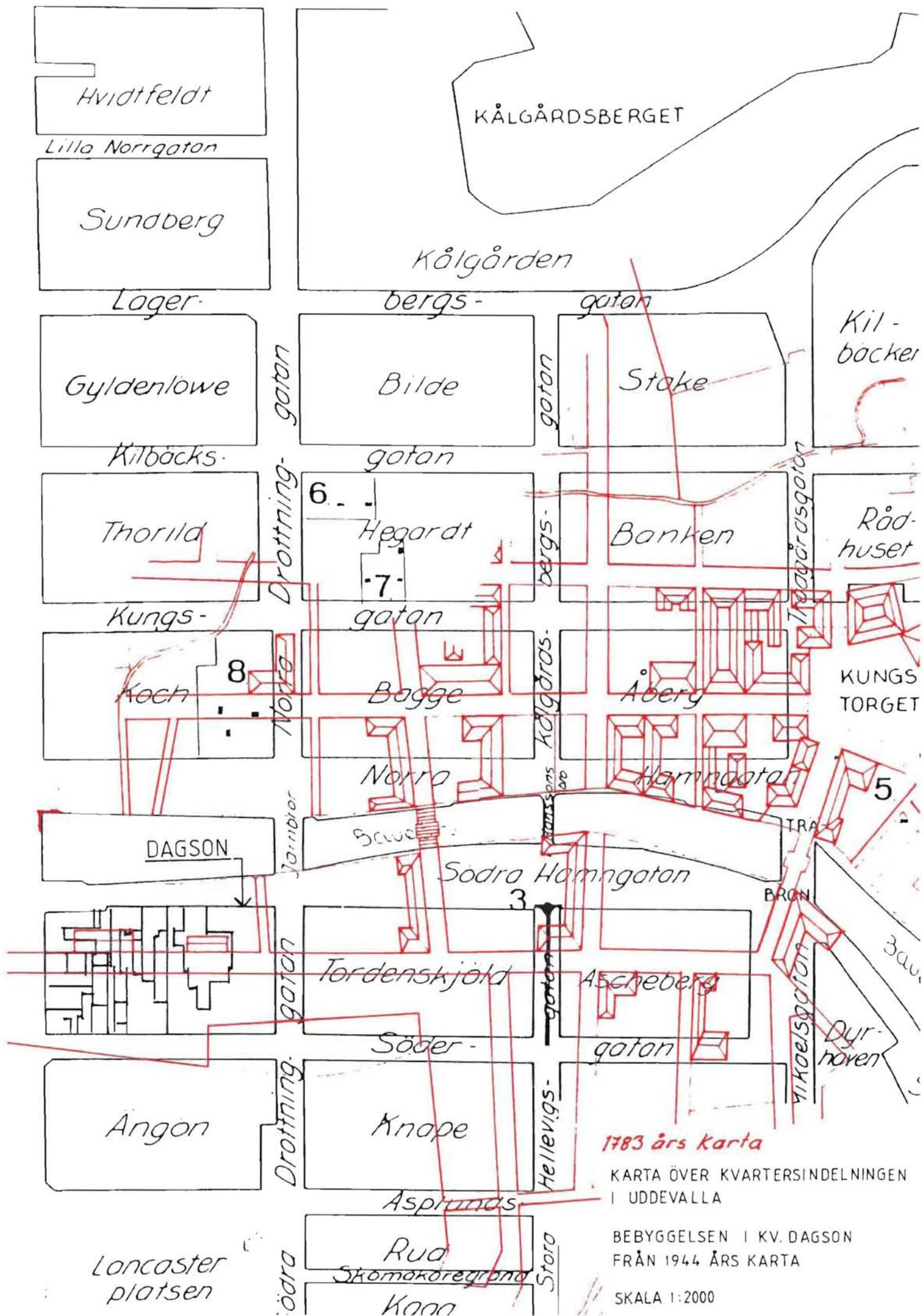
Kil-
backe

Hegardt

Banken

Röd
huser

Koch

1783 års karta

KARTA ÖVER KVARTERSINDELNINGEN I UDDEVALLA

BEBYGGELSEN I KV. DAGSON FRÅN 1944 ÅRS KARTA

SKALA 1:2000

1:261

Bäveån

W

3.0

2.6

236

GC-VÄG

1.3 plank/mur
1.8m

LOKALGATA

Södra Hamngatan

PROFIL

BC₁ S₂
parkering

BC₁
f₁ f₂ b₁ IV
+14.0

B₁C
q₁ k₁

q₁ k₂
II

B₂ I
+5.5

PROFIL

III

q₁ k₂
I

f₁ f₂ f₃
m₁ m₂ b₁
6

+17.0

B S₁

III

PROFIL

g

DAGSON
P

+3.0

C

q₁ k₂
IV

5

BC₁
f₁ f₂ f₃ b₁ IV
parkering
+14.0

y

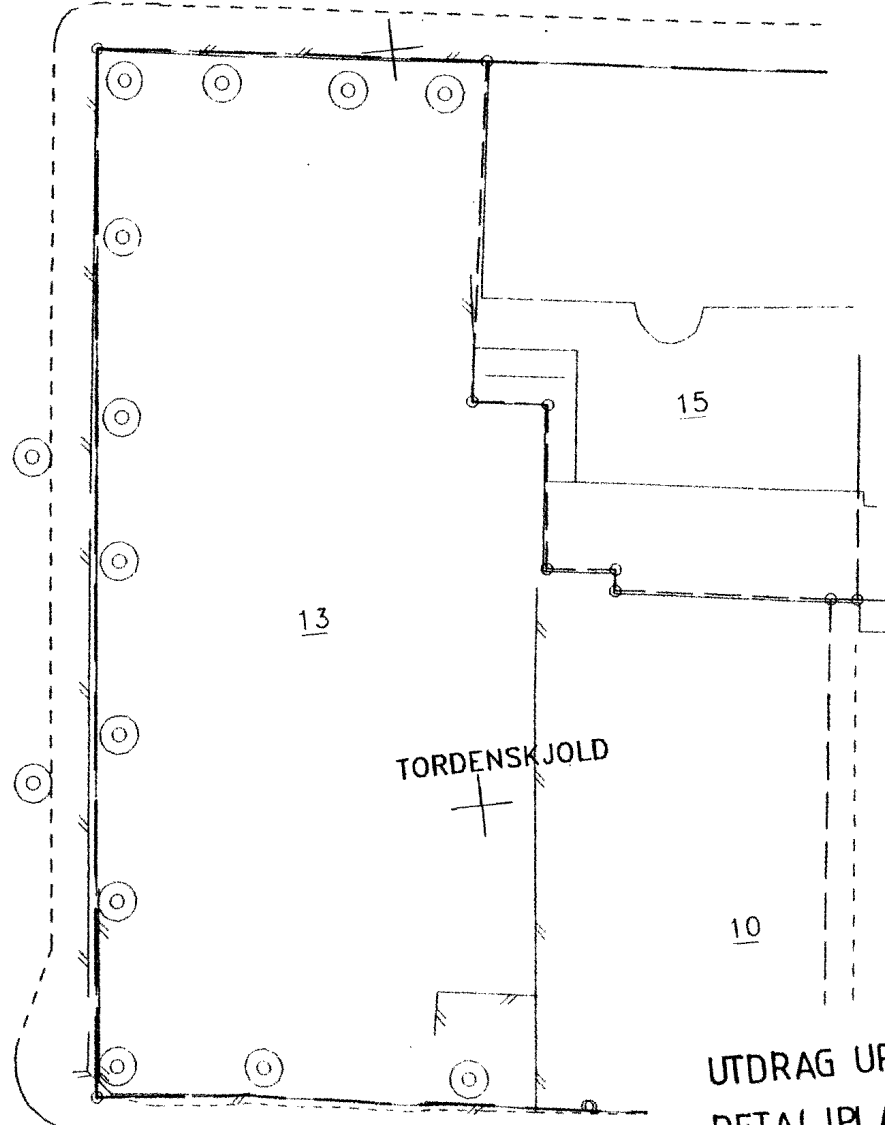
q₁ k₂
I

Södergatan

1.7 plank/mur
1.8m

LOKALGATA

1:236

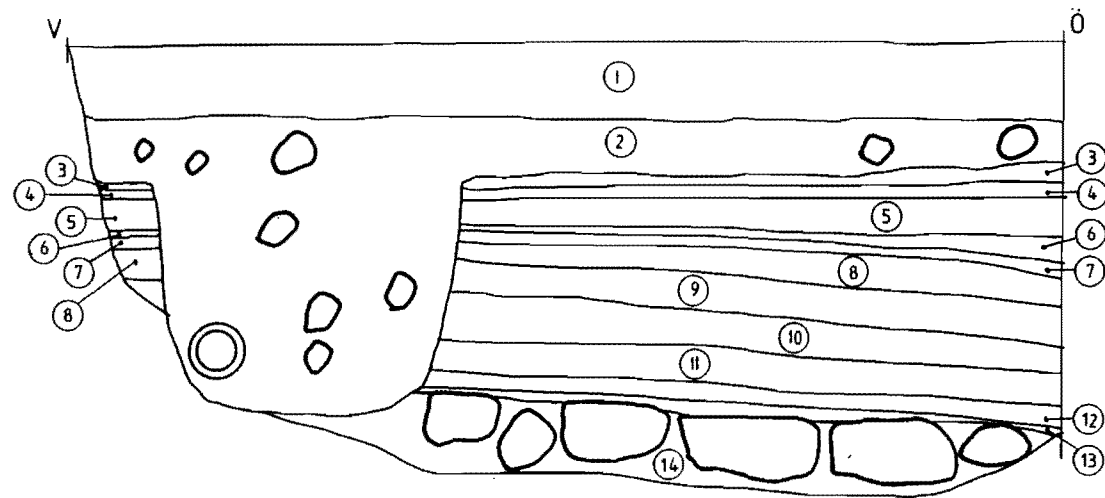

UTDRAG UR PLANKARTA
DETALJPLAN KV. DAGSON

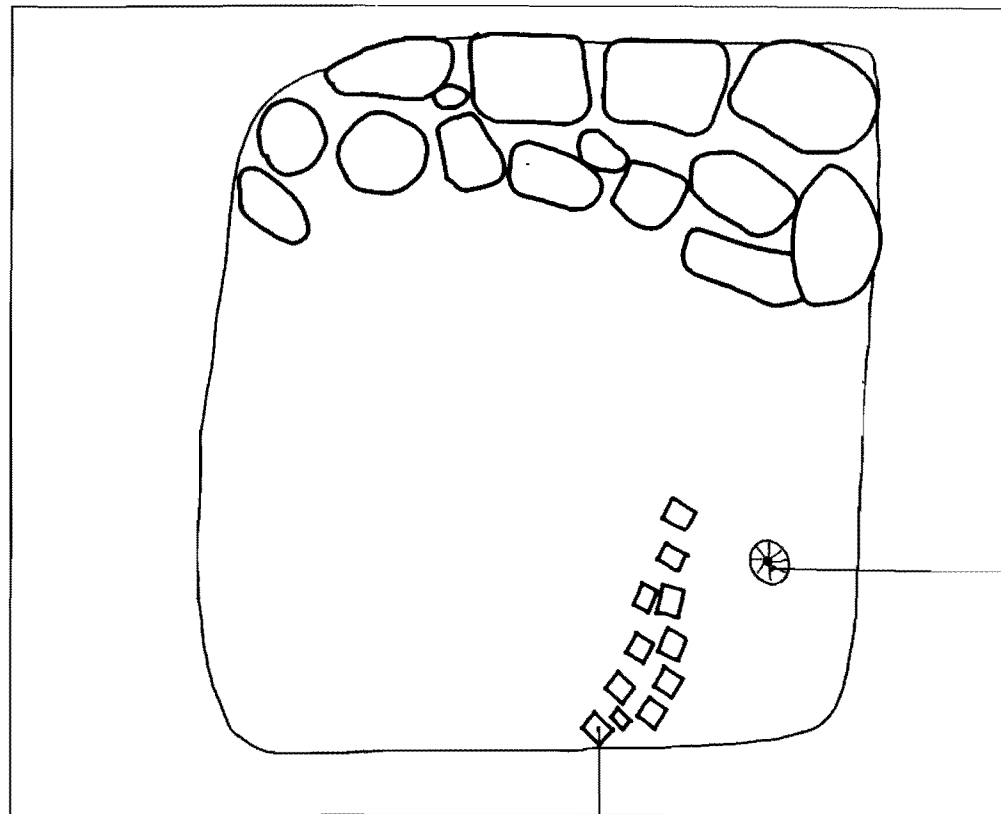
SKALA 1:400
1998

öfninggatan

S1

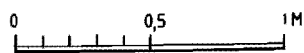

- ① PARKERING MARKNIVÅ, SÄTTSAND GRUS STEN 3 CM Ø
- ② SÄTTSAND SANDIGT M. TEGELKROSS, ASFALTKLUMPAR
- ③ BRUN SILTIG SAND ORGANISKT LAGER M RÖTTER RECENT INBL.
- ④ LUS SAND SÄTTSAND HOMOGEN
- ⑤ KULLERSTEN, STEN I STORLEK 2-10 CM Ø I GENOMSNITT 5 CM Ø
- ⑥ BRUN GRUSIG SAND M. ENSTAKA STEN AV TYP LAG 5, KULLERSTENEN HAR LAGTS I DETTA LAGER
- ⑦ ROSTRÖD TILL SVART GRUSIG SAND FYND AV TEGEL, BEN
- ⑧ LJUSBRUN SAND/GRUS AV SAMMA TYP SOM I LAGER 7. DET ÄR LAGER 8 SOM RÖDSVART FÄRG OCH BLIVIT LAGER 7
- ⑨ BRUNRÖD HUMÖS SAND, SILTIG
- ⑩ GRÖVRE SAND HUMÖS, SILTIG
- ⑪ SNÄCKSKALLSLAGER, SANDIGT
- ⑫ ROSTRÖD MKT HUMÖS, VÄXTDELAR
- ⑬ KOL O. SOTLAGER SANDIGT, SYLLSTEN 20-50 CM Ø SPETSAD PÅLE NEDSLAGEN FRÅN DETTA LAGER
- ⑭ STERIL, SANDIG HOMOGEN

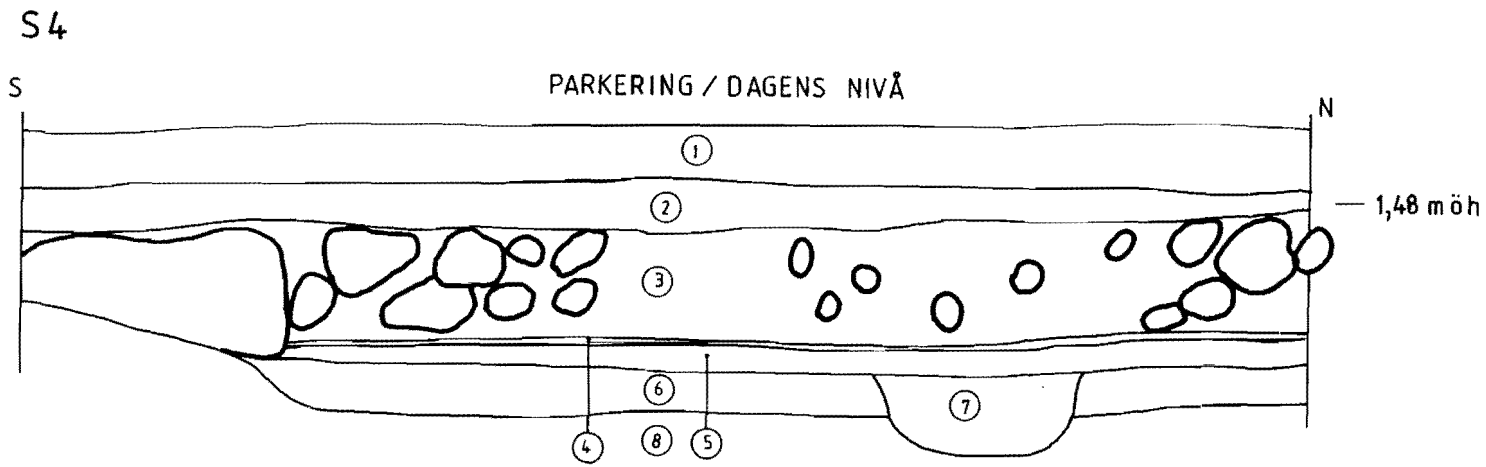
GÅRDS / GOLVBELÄGGNING
I SKIFFER

SPETSAD PÅLE TROL. EK

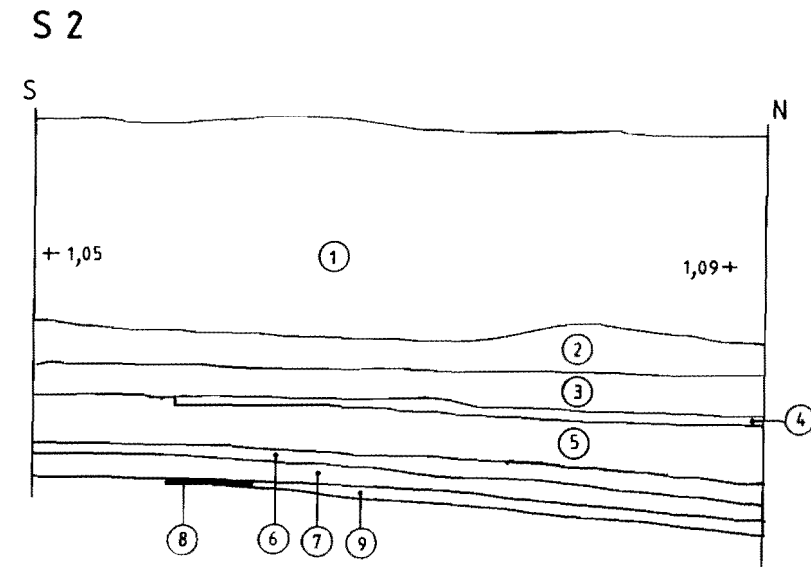
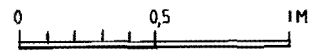

BOHUSLÄNS MUSEUM Box 403, MUSEIGATAN 1 S-451 19 UDDEVALLA Tel. 0522-65 65 00 Fax 0522-65 65 05		FORNL. NR FASTIGHETSBECKNING KV. DAGSON	
KOORDINATSYSTEM		ORT, SOCKEN	KOMMUN UDDEVALLA
HÖJDSYSTEM		SKALA 1:20	DIARIE NR 721
LANDSKAP BO		RENNITAD AV jan-2000	
RITN. NR		UNDERSÖKT ÅR '99	

FIG. 5

- ① SÄTTSAND / GRUS, PARKERING
- ② SÄTTSAND SILTIGARE, LJUSBRUN
- ③ REST AV 1800-TALS BEBYGGELSE
- ④ LJUST VITT SKALGRUSLAGER
FLÄCKVIS FÖREKOMMANDE
- ⑤ SILTIGT SVART SOT O KOLLAGER
BRÄNT TEGEL FLINTGODS LJUSRÖTT
- ⑥ SILTIGT LJUSBRUNT FLAMMIGT LAGER
RÖDGODS GLAS
- ⑦ GRÅ SILTIG FYLLNING TROL. STENLYFT
OSKÄRPA GRÄNSER MOT 6
FYND AV YNGRE RÖTT GLAS
SOM ÄLDST TROL. SEN HÄLFT AV 1700-TAL
- ⑧ STERIL

- ① SÄTTSAND / GRUS, PARKERING
- ② TEGEL ENST STEN
- ③ KULLERSTEN
- ④ TEGEL
- ⑤ GRUS
- ⑥ BRANDLAGER, KOL
- ⑦ SKALGRUS
- ⑧ PLANK
- ⑨ LERA

BOHUSLÄNS MUSEUM Box 403, MUSEIGATAN 1 S-451 19 UDDEVALLA Tel. 0522-65 65 00 Fax 0522-65 65 05			
FORNL. NR	FASTIGHETSBECKNING KV. DAGSON		
KOORDINATSYSTEM	ORT, SOCKEN	KOMMUN UDDEVALLA	
HÖJDSYSTEM	SKALA 1:20	DIARIE-NR 721	LANDSKAP BO
RENTAD AV	RITN.NR	UNDERSÖKT	